

Ole Böttzauw:

Det franske valg marts 1978: PCF og dets forhold til socialisterne

1. Indledning

Denne artikel om PCF's politik omkring valget i marts 1978 har til opgave mere detaljeret end normalt at belyse et af de eurokommunistiske partiers holdning i praksis til to af de for eurokommunismen vitale elementer. For det første allianceproblematikken i udviklingen frem mod en overgang til socialisme; og for det andet partiets (partiledelsens) funktionsmåde, når det udsættes for tilbageslag og kritik nedefra, dvs. omfanget af det interne partidemokrati.

Fremstillingen falder i tre afsnit: indholdet i og årsagerne til bruddet mellem PCF og PS i september 1977; valget i marts 1978 og PCF's reaktioner herpå og debatten i og omkring partiet efter valget.

2. Bruddet i Venstreunionen

Kommunevalget i Frankrig i marts 1977 medførte en stærk fremgang for den samlede Venstreunion, og inden for denne stod PS som den absolutte sejrherre. Efter valget krævede kommunistpartiet, at Fællesprogrammet (Programme commun) blev taget op til genforhandling. Socialisterne var i begyndelsen forbeholdne, men gik til sidst ind på genforhandlinger, der startede den 9. april. Socialisterne håbede at kunne udnytte det nye styrkeforhold imellem PS og PCF til nogle hastige "justeringer" i programmet efter deres ønsker, og at få genforhandlingerne afsluttet inden sommerferien.

Det skulle nu vise sig ikke at gå efter denne plan.

Jean Kanapa, en af de ledende i PCF, erklærede i l'Humanité den 13. maj 1977, "at bomben (atom-) er det eneste effektive forsvarsmiddel, som landet råder over og vil have at råde over inden for den nærmeste fremtid".

Dette var begyndelsen til en kraftig polemik imellem PS og PCF.

Ole Böttzauw:

Det franske valg marts 1978: PCF og dets forhold til socialisterne

1. Indledning

Denne artikel om PCF's politik omkring valget i marts 1978 har til opgave mere detaljeret end normalt at belyse et af de eurokommunistiske partiers holdning i praksis til to af de for eurokommunismen vitale elementer. For det første allianceproblematikken i udviklingen frem mod en overgang til socialisme; og for det andet partiets (partiledelsens) funktionsmåde, når det udsættes for tilbageslag og kritik nedefra, dvs. omfanget af det interne partidemokrati.

Fremstillingen falder i tre afsnit: indholdet i og årsagerne til bruddet mellem PCF og PS i september 1977; valget i marts 1978 og PCF's reaktioner herpå og debatten i og omkring partiet efter valget.

2. Bruddet i Venstreunionen

Kommunevalget i Frankrig i marts 1977 medførte en stærk fremgang for den samlede Venstreunion, og inden for denne stod PS som den absolutte sejrherre. Efter valget krævede kommunistpartiet, at Fællesprogrammet (Programme commun) blev taget op til genforhandling. Socialisterne var i begyndelsen forbeholdne, men gik til sidst ind på genforhandlinger, der startede den 9. april. Socialisterne håbede at kunne udnytte det nye styrkeforhold imellem PS og PCF til nogle hastige "justeringer" i programmet efter deres ønsker, og at få genforhandlingerne afsluttet inden sommerferien.

Det skulle nu vise sig ikke at gå efter denne plan.

Jean Kanapa, en af de ledende i PCF, erklærede i l'Humanité den 13. maj 1977, "at bomben (atom-) er det eneste effektive forsvarsmiddel, som landet råder over og vil have at råde over inden for den nærmeste fremtid".

Dette var begyndelsen til en kraftig polemik imellem PS og PCF.

Diskussionen udviklede sig for alvor i juli, efter at socialistlederen Francois Mitterand på socialistpartiets kongres i Nantes den 18. juni havde erklæret, at hvis venstrefløjens vandt valget til Nationalforsamlingen i marts 1978, ville der blive afholdt en folkeafstemning om eksistensen af den franske atomslagstyrke.¹ PCF afviste omgående dette forslag som en desavouering af det arbejde, trepartikommissionen havde udført i forbindelse med ajourføring af det samlede program.²

I realiteten havde PCF inden for få måneder lavet en drejning på 180° i sin opfattelse af forsvarrets målsætning, og kørte nu på samme linie som gaullisterne, med sin støtte til en højt udviklet fransk atomslagstyrke.

I diskussionen i forbindelse med ajourføringen af Programme commun, havde PCF fået sine partnere til at acceptere en ændring i den passage i programmet, der lovede, at atomvåbenlageret ville blive holdt "i sin nuværende stand" (en l'état) til "holdt i driftsmæssig stand" (en état), hvilket betød ikke blot vedligeholdelse, men også udvidelse af atomarsenalet. PCF benyttede derfor Mitterands folkeafstemningsforslag som en anledning til at anklage PS for at sælge ud af den nationale uafhængighed ved at opgive dette forsvarssystem.

Senere i slutningen af august/begyndelsen af september, mens man forberedte et nyt venstretopmøde med det mål at nå til enighed de tre partier imellem om et aktualiseret Programme commun, brød en ny debat ud.

Den 22. august 1977 fremlagde Marchais sit partis økonomiske og sociale forslag. Reaktionen på dette fra PS's side fulgte den 2. september 1977 i form af en afvisning af PCF's forslag til nationaliseringer og lønsystem. De følgende dage blev debatten henlagt til partiernes respektive organer l'Humanité og l'Unité.³

---

1) Le nouvel observateur, nr. 659-660, juni/juli 1977.

2) Trepartikommissionen: bestående af 15 medlemmer fra de tre partier PCF, PS og MRG. Nedsat i forbindelse med et møde imellem Marchais, Mitterand og Fabre den 17. maj 1977. Kommissionens opgave var at udarbejde forslag til et nyt fællesprogram.

3) L'Unité, 8. sept. 1977, L'Humanité, 5. sept. 1977.

PCF adopterede de to store fagforeningers opfattelse af mindstelønnens størrelse (SMIG), der af dem blev sat til 2.200 franc månedligt for april 1977, hvilket ville give en mindsteløn på 2.400 franc for april 1978. PS derimod udtrykte nervøsitet for en evt. inflationær virkning af en for stor lønstigning og gik i begyndelsen kun med til at love 2.000 franc som minimum.

Det PCF her gjorde var at åbne en offensiv på problemer, der var umiddelbart nærliggende for arbejderne og de brede mellemlag - samtidig med at partiet erklærede sig åbent over for kompromisser.

Ved topmødet den 14. september nåede man således til enighed om en mindsteløn på 2.200 franc startende i det øjeblik en venstre-regering kom til og derefter fulgt af lønforhandlinger imellem regeringen og fagforeningerne i de efterfølgende uger.

Med sit lønforslag var det lykkedes PCF, i den aktuelle situation, at fremstå som det parti, der primært sled for arbejdernes forhold og endda at overrumple ledelsen for fagforeningen CFDT. Dette så meget at CFDT's generalsekretær Edmund Maire blev tvunget til offentligt at lægge nogen afstand til PS - som fagforeningen sædvanligvis står nær.

Efter at de fleste omstridte spørgsmål efterhånden blev løst på venstretopmødet den 14. september, stod man tilbage med det centrale spørgsmål om nationaliseringer. Resultatet af denne diskussion blev et åbent brud i 2 tempi.

Først udvandrede de venstre radikales leder Robert Fabre fra møderne. Årsagen blev angivet til at være "den lille sætning" i Programme Commun,⁴ der lægger afgørelsen om virksomheden skal nationaliseres eller være privatejet ud til flertallet af arbejdere på de enkelte virksomheder. Socialisternes leder havde gentagne gange understreget den meget "harmløse" karakter i denne passus i programmet, idet afgørelsen om nationalisering under alle omstændigheder ville ligge i parlamentet, at yderligere nationaliseringer (ud over de allerede fastlagte - se nedenfor) ville betyde yderligere kompensationer og derfor nye skatter,

---

4) Programme commun de gouvernement, Ed. sociale, Paris 1972, kapitel 2, p. 115: "Au cas où les travailleurs formuleraient la volonté de voir leur entreprise entrer dans le secteur public ou nationalisé, le gouvernement pourra le proposer au Parlement". Denne sætning i programmet skyldes socialisterne, og ikke som man kunne forvente kommunisterne.

og så videre, en dynamik de deputerede ville sige nej til.

Da de venstreradikale vendte tilbage til mødet, forsøgte man at etablere et kompromis: den omstridte "lille sætning" fik en tilføjelse: "i overensstemmelse med forfatningen". - Ingen af de tre underskrivere af Programme Commun havde dog på noget tidspunkt tidligere sat spørgsmålstegn ved forfatningen.

Men de genoptagne forhandlinger den 21. og 22. september førte ikke til enighed og den 23. september var det endelige brud i den fem år gamle union en realitet.

Den officielle årsag var uenighed i spørgsmålet om også filialer til nationaliserede moderselskaber skulle nationaliseres. Fællesprogrammet fra 1972 taler om nationaliseringer af 9 industrigrupper, men præciserer ikke, hvad det betyder for selskabernes filialer. PCF ville nationalisere alle selskaber i Frankrig og i udlandet, hvori et nationaliseret moderselskab har mere end 50 pct. af aktierne. Socialistpartiet satte grænsen ved 98 pct. Fagforbundet CGT anså kommunistpartiets holdning til filialerne for noget formalistisk, da mange af dem ingen strategisk betydning har og derfor ikke behøver at blive nationaliseret.

Partierne havde udvalgt et antal selskaber, som vurderedes at have strategisk, økonomisk eller teknisk betydning. PCF's liste var sammenlagt betydelig længere end PS's.

Selv om begge partier i begyndelsen hævdede, at deres respektive positioner med hensyn til nationaliseringer var et udtryk for ufravigelige principper, var man dog villig til kompromis, viste det sig. PCF reducerede sin liste over ønskede nationaliseringer fra 1450 selskaber, først til 1008 og dernæst til 729. PS hævdede sit antal fra omkring 60 til 250. Til sidst var der kun en forskel imellem partierne på omkring 400 selskaber, repræsenterende 0,77 pct. af alle franske aktieselskaber, med en arbejdsstyrke på mindre end 150.000 personer, alle indbefattet. Undervejs havde PCF opgivet sit krav om nationalisering af Peugeot-Citroën-fabrikkerne, som havde 180.000 ansatte.⁵

Programme Commun indeholdt en lang række forslag om, hvordan beslutningsmagten skulle flyttes ned til arbejderne og funktionæ-

---

5) Les dossiers du sommet de la gauche, Libération 14. september 1977. Le nouvel observateur, nr. 668-671, august/september. Le Monde, 14.-25. september 1977.

terne. Ligesom hvad angik antallet af nationaliseringer, var der uenighed partierne imellem om, hvordan ledelsen af de nationaliserede virksomheder skulle vælges. Der var enighed om, at de enkelte virksomheder skulle have et administrativt råd bestående af repræsentanter for de ansatte (1/3 af rådet), repræsentanter for forbrugerne, samt repræsentanter for regeringen. Hvor PCF mente, at rådet selv skulle udpege sin daglige ledelse, ville socialisterne have direktørerne valgt af rådet ud fra en aspirantliste udarbejdet af regeringen. PS's mere centraliserede udnævnelsesprocedure stod i nogen kontrast til partiets sædvanlige understregning af "autogestion" - selvstyre i alle led, og må opfattes som partiets nervøsitet for kommunisternes stærke organisationer på arbejdspladserne.

Som det fra flere sider er blevet fremført,⁶ kan der være andre årsager til sammenbruddet i forhandlingerne i september 1977 end teknisk og politisk uenighed om punkterne i et aktualiseret program. En mulig forklaring er at søge i den udvikling, der er sket imellem partierne på venstrefløjen i de sidste 6 år.

Da Programme Commun blev underskrevet i 1972, var socialistpartiet PS nydannet og politisk meget uprøvet. Det gamle SFIO (den franske sektion af 2. Internationale) var som politisk kraft næsten smuldret væk. Mitterand blev leder af et radikaliseret socialistparti, og indså at vejen til magten i Frankrig måtte skabes i en union med kommunistpartiet. Hver for sig var partierne dømt til en marginal eksistens uden chance for at nå regeringsmagten. I hvert fald på kortere sigt var PCF også en nødvendighed for PS, når og hvis man havde overtager regeringsmagten.

Fra kommunistisk side er det blevet hævdet, at PS i virkeligheden ønskede at smide kommunistpartiet ud efter en sejr og regere alene,⁷ men Mitterand var udmærket klar over, at en regering kun bestående af Socialistpartiet, ville være værre for PS end en regering med PCF. Han var klar over dette allerede i 1968, da han

---

6) Maurice Duverger i Le Monde, 29. september 1977. André Fontaine i Le Monde, 25./26. september 1977. Jean Daniel i Le Monde, nr. 673, oktober 1977. Jean Lacouture, interview i Kbh., 5. april 1978. Information, 6. april 1978.

7) Bl.a. fremført på PCF's 21. partikongres i oktober 1974. L'Humanité, 25. og 26. oktober 1974.

gik imod den hårde anti-kommunisme, der kom frem fra adskillige socialisters side: han understregede hele tiden, at en kommunistisk tilstedeværelse i en regering (vel at mærke en begrænset tilstedeværelse) ville være en yderligere garanti for det eksisterende samfund, og at Georg Séguy, lederen af den PCF-dominerede fagforening CGT, i øjeblikket var den bedste garant for ro og orden på arbejdspladserne.

For PCF betød indgåelsen af Programme commun i 1972, at partiets - siden 1968 - svigtende troværdighed og position blandt arbejderne, blev afstivet. Hovedparten af arbejderne betragtede dette initiativ som et realistisk forslag til politiske ændringer på relativt kort tid. Efter underskrivelsen af programmet satsede partiet hårdt på at gøre det kendt og accepteret "blandt det franske folk". Partiet undlod i de første par år efter underskrivelsen at markere sin egen profil til fordel for det fælles formulerede.

Denne gang resulterede alliancen mellem PCF og PS imidlertid i en tilbagegang for PCF, mens det de to tidligere gange, hvor kommunister og socialister havde været alliancepartnere, havde givet øget tilslutning til PCF på bekostning af PS. Den første alliance var i 1935 under Folkefronten, der også inkluderede det radikale parti - men hvor kommunisterne ikke deltog i regeringen. Den anden alliance var i perioden umiddelbart efter 2. verdenskrig, fra 1946 til 1947, hvor kommunisterne var i regering med socialisterne og folkerepublikanerne (MRP).

Da Venstreunionen blev skabt i 1972, var socialistpartiets vælgermæssige styrke relativt lille i sammenligning med PCF's. Efter valget i 1973 til nationalforsamlingen, var det klart, at PS gik stærkt frem, mens fremgangen for PCF var mere beskedent.⁸ Ved centralkomitémødet i maj 1973 pegede Marchais på denne udvikling og udtrykte en vis betænkelighed.⁹ Den samme tendens blev bekræftet ved valgene i 1974, og PCF svarede nu igen ved på sin 21. partikongres i oktober 1974 voldsomt at angribe ledelsen i PS.¹⁰ PCF var stadig det dominerende parti på fabrikkerne, men for dem i

---

8) J. Chapsal, La vie politique en France depuis 1940, Paris 1972, pp. 663-64.

9) L'Humanité, 25. maj 1973.

10) L'Humanité, 25. og 26. oktober 1974.

PCF, der så frem mod socialismens indførelse ad parlamentarisk vej, var det et væsentligt problem, at PS øgede sin tilslutning, mens kommunistpartiet selv stagnerede.

Det næste år frem var holdningen over for socialistpartiet skærpet og relationerne partierne imellem til tider meget spændte. Mod slutningen af 1975 skiftede partiet tilbage til sin tidligere kurs, nu suppleret med iøjnefaldende liberaliseringsforslag, der endelig blev konfirmeret af den 22. partikongres fra den 4. til den 8. februar 1976. Denne slettede doktrinen om proletariats diktatur fra programmet, fordømte tilsidesættelsen af menneskerettighederne i Sovjet og understregede den "fredelige vej" til socialismen, som den eneste mulige i Frankrig.¹¹ Det skal imidlertid understreges, at den hårde linie i 1974/75 ikke gav større opslutning om partiet end den mere bløde og fleksible linie, som partiet kørte før og efter. Ingen af linierne formåede at hindre, at afstanden imellem de to partiers folkelige opbakning stadig øgedes - en udvikling, der måske også antyder, at det franske samfund var i færd med at gennemgå mere vidtgående forandringer.

Kommunevalget i marts 1977 - et år før valget til nationalforsamlingen - var mere end et alarmsignal for PCF-lederne. Partiet havde ganske vist vundet majoriteten i nogle vigtige områder - hvilket der blev lavet meget PR på - men dets procentdel af stemmerne var nedadgående selv i de gamle bastioner. PS derimod havde vundet kontrol over flere kommunale styrelser og var, hvad angår stemmeantal, blevet det største parti i Frankrig. Desuden havde det yderste venstre for første gang fået en betydelig stemmeandel i de store byers forstæder. PCF havde således ved valget mistet både til højre og til venstre.

Udviklingen i årene 1972-77 betød for PCF, at det mistede sin stilling som det største venstrepartiet. Samtidig var det mere og mere blevet placeret i en position, hvor det var omklamret fra begge sider. På den ene side pressede de militante arbejderaktioner, der truede med at udvikle sig helt uden for partiets kontrol (som det skete i 1968). På den anden side vandt socialisterne terræn.

---

11) Om denne 22. partikongres, se den forrige artikel af Gunnar Dybvad Olesen.

I forsøget på at begrænse PS's fremgang og drive det yderste venstre tilbage, besluttede PCF's ledelse omkring marts 1977 at ændre den taktiske kurs. Det kritiserede PS for dets tilnærmelse til småborger- og mellemlag, idet det tilsyneladende glemte alt om sine egne forsøg på at få fat i teknikere og akademikere. Og kun 6 måneder før valget til nationalforsamlingen blev PCF's propaganda mere og mere rettet imod sin "allierede",¹² dette på en måde og med midler, der mere frastødte end tiltrak PS-vælgere, selv dem der var stærkt kritiske over for ledelsen i PS. Ved valget viste det sig, at propagandaen havde været medvirkende til at sende dem tilbage til, hvor de først kom fra - de borgerlige centumpartiets fold og sofavælgernes rækker.

PCF-ledelsen lod truslen stå i luften at partiet måske ikke ville trække sin egen kandidat tilbage i den anden valgømgang til fordel for en PS-kandidat i de valgdistrikter, hvor denne havde det højeste stemmetal.

På PCF's landskongres den 7. og 8. januar 1978 udstak partiets generalsekretær George Marchais linierne for, hvad valget i marts drejede sig om:

"Valget for det franske folk er klart. Enten vil kommunistpartiet efter den 12. marts (første valgømgang) ikke få tilstrækkelig støtte, og det vil være ligegyldigt, hvem der regerer landet, ingen ændringer vil finde sted, men må vente til engang senere. Eller det kommunistiske parti vil opnå tilstrækkelig indflydelse til at kunne handle, og en ændring kan blive tvunget igennem. I dette ligger det væsentligste spørgsmål for det kommende valg - antallet af stemmer som det kommunistiske parti opnår i første valgømgang. At stille spørgsmålet omvendt, at prøve at stille spørgsmålet om anden valgømgang før den første valgømgang, ville være at opgive kampen og derved med et pennestrøg slette muligheden for en virkelig forandring".

Marchais forklarede dernæst, hvad "tilstrækkelig støtte" ville sige: "21 pct. er ikke nok, 25 pct. ville være godt".¹³

Da venstrepartierne ved opinionsmålingerne foretaget i januar måned forventedes at opnå lidt over 50 pct. af stemmerne ved valget i marts, ville kravet om 25 pct. til PCF være ensbetydende med - når man tager det venstreradikale parti i betragtning - at socialistpartiet pænt havde at blive mindre end PCF. Med det mål - eller håb - for øje, kunne det næsten på forhånd siges, at PCF ikke

---

12) Denne PCF-propaganda følges bedst i L'Humanité fra sidst i september 1977 og frem til valget i marts 1978.

13) L'Humanité, 9. januar 1978.

ville ophøre med sine angreb på socialisterne før den 12. marts - dagen for den første valgrunde til nationalforsamlingen.

Hvad var det, der fik PCF til så kraftigt at fiksere på nogle procenttal? Partiet understregede selv, at det ikke ville reduceres til en "hjelpestyrke" for socialistpartiet. Til det er bl.a. at sige, at selv om PCF havde færre stemmer og parlamentamedlemmer end socialistpartiet, ville kommunistpartiet på grund af sin organisation og indflydelse, såvel i industrien som i landet som helhed - langt fra kun fungere som "hjelpestyrke".

Så man bagud, kunne historien med sine procenttal næppe heller bruges som bevis på sikker indflydelse. Den 10. november 1946 fik kommunistpartiet 28,2 pct. af stemmerne (det højeste tal nogensinde). Men hvilken forskel gjorde det? Seks måneder senere var partiet ude af socialisten Ramadiers regering.

Ti år senere, den 2. januar 1956, fik partiet 25,9 pct. af stemmerne. Hvad godt medførte det? Seks måneder senere var det i åbenlys opposition til Guy Mollets socialistiske regering. Siden da, særlig ugunstigt stillet af valgsystemet, har partiet kun lige toppet de 22 pct. (22,4 pct. i 1967).¹⁴

3. Valget i marts 1978

Med sin fastholdelse af de ønskede procenter i første runde og de fortsatte mange og kraftige angreb på socialistpartiet, havde strategien endnu engang vundet over taktikken i kommunistpartiet.

For ethvert andet parti ville det være tåbeligt at lade magten glide sig af hænde for et krav om et par pct. mere eller mindre af stemmerne. Selv om opnåelsen af magten var vigtig for PCF - både i sig selv og som et skridt fremad - var det mere afgørende, at partiets rolle og dets position i arbejderklassen ikke blev undermineret.

Resultatet af denne linie kunne aflæses i 1. valgrunde den 12. marts, hvor venstrefløjen ikke opnåede flertal.

Både PCF og PS gik frem, men slet ikke i den grad, man havde

---

14) Om såvel den generelle som den detaljerede udvikling i PCF, se Jacques Fauvet, Histoire du parti communiste français, Paris 1964, og Jean Ellenstein, Le P.C., Paris 1976.

forventet. Også stemmefordelingen mellem venstrepartierne blev anderledes end forudset. PS og det venstreradikale parti (MRG) gik langt mindre frem, end valgprognoserne havde spået (PS: 22,6 pct. og MRG: 2.11 pct.), mens PCF syntes at have stabiliseret sig i forhold til 1973 (hvor partiet fik 21,2 pct.) med en stemmeandel på 20,6 pct.¹⁵

Denne forskydning af styrkeforholdet mellem PCF og PS i forhold til det forventede, fik øjeblikkelige konsekvenser for det problemfyldte forhold imellem partierne. Allerede dagen efter, mandag den 13. marts, genoptog man forhandlingerne om valgsamarbejde i 2. valgrunde, og nåede samme dag til en aftale om at trække sin kandidat til fordel for den bedst placerede venstrekandidat fra 1. valgrunde. Samtidig gik kommunisterne uden sværdslag med til, at forhandlinger om aktualisering af fællesprogrammet skulle ud-sættes til efter 2. valgrunde - noget de fra den 23. september 1977 til den 12. marts 1978 på det kraftigste havde sat sig imod.

Den for venstrepartierne skuffende 1. valgrunde havde altså formået at føre dem sammen igen.

En sandsynlig venstresejr var imidlertid blevet smadret med seks måneders vedvarende angreb og beskyldninger imellem PCF og PS, og kunne ikke hentes hjem med en fælleserklæring, og udtalelser om "at alt måtte gøres for at slå højrefløjens", som L'Humanité skrev den 13. marts, 7 dage før 2. valgrunde, som efter fransk skik "er forbeholdt valget, mens første runde er forbeholdt kritikken".

Resultatet af valget den 19. marts 1978 blev en kneben borgerlig sejr med 50,5 pct. mod venstrefløjens 49,5 pct. På grund af de dyre venstrestemmer blev forskellen i mandater dog langt større, 290 mod 201.¹⁶

Det er blevet sagt,¹⁷ at PCF-ledelsen ønskede et valgnederlag,

---

15) Les élections législatives de mars 1978, dossiers et documents, Le Monde, marts 1978.

16) Skyldes valgkredsens opdeling, der favoriserer de borgerlige distrikter på bekostning af de mere venstreorienterede distrikter. Dette giver bl.a. følgende resultat:

Et RPR-mandat (gaullist) koster i gennemsnit	54.000 stemmer
Et PS-mandat koster i gennemsnit	70.000 stemmer
Et PCF-mandat koster i gennemsnit	58.000 stemmer. <u>Ibid.</u>

17) L'Express, Nr. 1398, Paris 24.-30. april 1978.

enten fordi Moskva krævede det, eller fordi man foretrak at være i opposition under den aktuelle økonomiske krise. Denne forklaring synes imidlertid ikke særlig holdbar.

Der er naturligvis forbindelser eller bånd imellem PCF og Kreml. Men de er langt fra det underordningsforhold, man tidligere har set. På nogle områder er relationerne imellem PCF og Moskva i høj grad konfliktfyldte.

At sige at ledelsen i PCF ikke ønskede at vinde valget vil være det samme som at sige, at de sidste 15 års kampagne for Venstreunionen har været forstilt, og at ledelsen nu (efter valget) fortsætter med støtte til en politik, som man i virkeligheden ikke ønsker skal bære frugt.

I realiteten ønskede ledelsen i PCF en sejr for Venstreunionen i martsvalget. Men det var ikke ligegyldigt, hvordan en sådan sejr blev opnået. Faktorer, vi tidligere har været inde på, vejer tungt i disse vurderinger.

I omkring femten år er PCF blevet betragtet som det dominerende parti i arbejderklassen, og det var og er ikke indstillet på at blive uddistanceret af PS. En sådan udvikling eller situation ville sætte spørgsmålstegn ved væsentlige perspektiver for partiet.

PCF vil, som arbejderklassens eneste parti (ifølge egen selvforståelse), tjene som slutsten i såkaldte klassealliancer som netop "Venstreunionen" og "Unionen af det franske folk".¹⁸ Gennem valgsejre vil partiet dernæst kunne gennemføre dybtgående forandringer, der sluttelig vil føre til socialisme. Et stadigt voksende socialistparti bliver for PCF en trussel mod denne udvikling. Med situationen i 1947 i erindring ser partiet en fare for gentagelse i en regering Mitterand, og sanktioneret af præsident Giscard d'Estain.

Det, PCF-lederne ønskede, var genetableringen af det gunstige magtforhold over for PS, hvor PCF var det største parti. Dette var deres primære mål, for hvilket de var villige til at risikere et valgnederlag.

---

18) "Unionen af det franske folk" (Union du peuple de France) blev introduceret på PCF's 21. kongres og vakte stor diskussion. Tidligere havde man talt om "folkelig enhed" (Union populaire), der traditionelt henviser til en alliance mellem arbejderklassen og småborgerskabet imod kapitalismen. "Unionen af det franske folk" har i årtier været brugt af gaulisterne og henviser normalt til en national samling henover klasseskellene.

For kommunisterne var det ikke et spørgsmål om at få 25 pct. af de afgivne stemmer, eller 23 pct. eller 28 pct. Kommunisterne kendte naturligvis den historie, der fulgte, selv efter stor tilslutning ved valgene - eksempelvis i 1947. Den virkelige årsag til deres handling kan ikke koges ned til nogle mytiske tal. Årsagen findes i kommunisternes ønske om at have sin del og hele sindel af magten. Hvis partiet havde ligeså mange (eller flere) stemmer som socialisterne, ville partiet have mere troværdige - og måske mere logiske - krav til en ligelig fordeling af ansvaret, udtrykt i antallet og betydningen af poster, for det første i regeringen, dernæst i de nationaliserede industrier og tilsidst i selve statsapparatet.

Derfor var PCF's kompromisvillighed og interesse for unionen igen stor, efter at l. valgrunde havde nivelleret forskellen mellem PCF og PS.

4. Debatten i PCF efter valget

Valgnederlaget for venstreunionen fik en længe ulmende diskussion og debat blandt PCF's medlemmer til at bryde åbent ud. Kort tid efter at ledelsen i PCF havde startet sine voldsomme angreb på PS, efter sammenbruddet i september 1977, kunne man samtidig iagttagende en vis misbilligelse og kritik fra de menige kommunistiske medlemmer over den måde, angrebene blev ført på.

Ledelsen tog imod denne kritik på en måde, der kun kunne irritere og forbitre kritikerne yderligere. Fra ledelsens side udsatte man et centralkomitémøde i fem uger, til den 26.-27. april, i håb om at kritikken ville lægge sig. Samtidig erklærede ledelsen, at ethvert medlem frit kunne udtrykke sig i partiets celler, grupper o.s.v., vel at mærke inden for dem - og at det ikke ville medføre sanktioner. Partiet nægtede imidlertid at give plads i sin egen presse til diskussionen og debatten og stoppede de udgaver, i hvilke der var udtrykt kritik imod ledelsen.

Den 20. marts erklærede politbureauet: "PCF bærer intet ansvar for denne situation" (nederlaget for Venstreunionen).¹⁹ Og den 29. marts placerede Charles Fiterman, en af topledere i PCF,

---

19) L'Humanité, 20. marts 1978.

hele ansvaret for valgnederlaget på PS-lederne.²⁰ De medlemmer, der var uenige med ledelsen i sådanne konklusioner, og ønskede at kommunikere deres uenighed ud til andre medlemmer af partiet, var derfor henvist til publikationer uden for partiet, bl.a. og især Le Monde.

På centralkomitémødet den 26.-27. april aflagde Marchais en rapport, der ikke indeholdt nogen analyse af situationen og ikke sagde noget om nederlaget for PCF ved valget, men derimod var præget af en stærk tro på egen ufejlbarlighed. Kritikken, der var fremkommet fra medlemmerne, blev tilskrevet nogle få intellektuelle (uden navns nævnelse) under borgerlig og anerkendende indflydelse og uden reel kontakt med det store flertal i partiet.

L'Humanité trykkede Marchais' rapport plus centralkomiteens resolution, der bifaldt generalsekretærens rapport, men avisen undlod at bringe de kritiske kommentarer, der ledsagede rapporten fra mange medlemmers side.²¹

Før centralkomitémødet fandt sted, havde der, som ovenfor nævnt, været en række kritiske artikler i forskellige dagblade og magasiner. De betydeligste var tre artikler af Jean Ellenstein i Le Monde den 13., 14. og 15. april, og fire artikler af Louis Althusser i samme avis godt en uge efter og samtidig med centralkomitémødet i PCF. Marchais' rapport, centralkomiteens forsøg på udsløttelse af kritikken ("PCF må ikke udvikle sig til en diskussionsklub") og L'Humanité's lukkethed for diskussion, mobiliserede for alvor kritikken imod partilederne. Nye indlæg og artikler blev sendt til bl.a. Le Monde, Politique-Hebdo, le Nouvelle Observateur og Rom-avisen Paese Sera (nært knyttet til det italienske PC). Underskriftindsamlinger cirkulerede blandt medlemmerne. Den alvorligste var en liste med mere end 300 navne (med bl.a. Althusser og Ellenstein) under et åbent brev til partiledelsen,

---

20) L'Humanité, 29. marts 1978.

21) L'Humanité, 28. april 1978.

publiceret i Le Monde den 20. maj. Tre dage før havde der været en kritik, også i Le Monde, underskrevet af 100 medlemmer.²²

Den 29. maj udtalte George Marchais til det franske TV, at "kun fem afdelinger, og 65 celler", repræsenterende "et tusinde medlemmer", havde en opfattelse, der drog ledelsens politik i tvivl.

Endnu engang havde partiet fastholdt den kurs, der opsummeret lyder: Partiet har ret i dag, og da det vil fortsætte med at følge den samme linie, vil det også have ret i morgen!

Kritikken fremstilles ofte som udgørende to retninger, en højrekritik omkring Ellenstein og en venstrekritik omkring Althusser - hvilket partiledelsen har udnyttet til at fremstille sig selv som det "rettroende" centrum.

Det er rigtigt, at det er disse to personer, der offentligt har givet sig mest til kende. Det er også rigtigt, at Ellenstein tidligere er blevet brugt af partiledelsen til at lancere "liberale" prøveballoner, og at han stod helt og fuldt bag vedtagelserne på den 22. partikongres, selv om han mener, at disse vedtagelser må uddybes og videreføres.

Althusser's artikler, der er blevet samlet i bogen "Ce qui ne peut plus durer dans le Parti communiste", udgør en af de mest energiske og dybtgående kritiske gennemgange af partisystemet, og af en lang række af partiets positioner, som f.eks. opgivelsen af "proletariatets diktatur". Althusser anklager partiet for stadig at være stalinistisk. Han fordømmer "teorien" om statsmonopolkapitalismen, og han kobler sin kritik sammen med teoretiske og historiske forklaringer på partiets svagheder - og han sætter valg-nederlaget i sammenhæng med partiets og partiledelsens politik.

Alligevel vil det sikkert være forkert på nuværende tidspunkt at forsøge at klassificere kritikerne og tale om retninger. Mere

---

22) Le Monde, 13. 14. og 15. april, artikler af Jean Ellenstein. Le Monde, 24., 25., 26. og 27. april, artikler af Louis Althusser, senere samlet i bogen Ce qui ne peut plus durer dans le Parti communiste, Paris, Maspero 1978. Politique Hebdo, 24.-30. april 1978, interview med den tidligere chefredaktør for PCF's fabriksavis "Action", Jacques Frémontier. Page Sera, 6. maj 1978 (Romavis, nært tilknyttet PCI), interview med Louis Althusser. Le Monde, 10. maj 1978, artikel af Frémontier. Le Monde, 17. maj 1978, kritik af PCF med 100 underskrifter. Le Monde, 20. maj 1978, kritik af PCF med 300 underskrifter, der i juni var blevet til 900 underskrifter.

end tendenser er man vidne til en bred, totalomfattende kritik, der fremover kan føre i forskellige retninger.

En fællesnævner i den kritik, der er blevet fremført af Ellenstein, Althusser og de 900 medunderskrivere, er mangelen på et reelt indre demokrati i det franske kommunistparti. For både Ellenstein og Althusser fungerer den demokratiske centralisme i partiet ikke leninistisk, men stalinistisk. Eller som Althusser betegner det, "bureaukratisk centralisme", med diktat ovenfra og nedefter i partistrukturen og uden mulighed for at toppen i hierarkiet tager hensyn til diskussionen i bunden, blandt de menige medlemmer. Det var f.eks. gennem Marchais' udtalelser i TV, at medlemmerne for første gang erfarede, at partiet havde opgivet begrebet "proletariatets diktatur", og at partiet ikke længere ville bekæmpe opbyggelsen af en uafhængig fransk atomslagstyrke, men støtte en forsvarspolitik baseret på atomtrusselen, rettet i alle retninger. Skærpelsen af holdningen over for PS efter september 1977 blev også foretaget, uden at de menige medlemmer blev underrettet eller fik nogen forklaring på motiverne til denne udvikling.

Alle kritikerne har været enige om at pege på problemet med den manglende mulighed for idéudveksling inden for partiet på det horisontale plan. Idé og debat går vertikalt fra cellerne til ledelsen eller helst fra ledelsen til cellerne, mens man ikke kan udveksle ideer med kommunister i en celle i en anden del af landet. Noget sådant ville blive betegnet som fraktionisme, hvilket ikke er tilladt ifølge partiets statutter.

Alle kritikerne giver, som ovenfor nævnt, tydeligt udtryk for ønsket om et reelt indre demokrati og går samtidig imod dannelsen af fraktioner og retninger. Man kunne måske indvende, at der her mangler en forståelse: at et demokrati ikke kan eksistere, hvis medlemmerne ikke har lov til at danne fraktioner, det vil sige midlertidige grupper etableret til forsvar og argumentation for et synspunkt i en speciel sag i partiet.

I tidligere krisesituationer var det ikke ualmindeligt at dem, der kritiserede partiet, umiddelbart efter trak sig ud, enten i protest eller i desillusion. Denne gang har alle imidlertid givet udtryk for, at de ønsker at forblive i partiet.

I sin kritik af kommunistpartiet prøver Althusser samtidig at se fremad.

"Det er velkendt, at fra 1972 til 1977 blev intet gjort for at stimulere eller fremme initiativer blandt de menige medlemmer og lave en enhed imellem manuelle arbejdere og intellektuelle arbejdere. Hvad mere var, ethvert forslag om at folkekomiteer ville være en god ting, blev forkastet med den begrundelse, at de vil le blive "manipuleret".²³

Det Althusser slår til lyd for, er en folkets enhed, (union populaire), som i modsætning til den afdøde Venstreunion ikke bare er en kontakt på topplan, men et resultat af arbejdernes og folkets kamp på grundplanet.

For at udvikle en partilinie for folkelig enhed må - ifølge Althusser - fire forholdsregler gennemføres, hvilket tilsammen vil afslutte "det, som ikke kan blive ved med at fortsætte i kommunistpartiet". For det første behøves en genrejst, levende marxistisk teori, som "møder, gennemsyrrer og næres af massernes initiativer og de sociale forandringer". For det andet kræves en kritik og reformering af partiets interne organisation og måde at fungere på. For det tredje kræves en konkret analyse af klasseforholdene i Frankrig, hvilket vil sætte partiet i stand til at forstå (for at kunne imødegå) de objektive betingelser, forandringer og manøvrer i den borgerlige klassekamp. For det fjerde kræves udformet en alliancepolitik for alle arbejdere og folkelige kræfter, aftaler på topniveau kombineret med partiets kamp i basis.²⁴

Jean Ellenstein drager den lære af valget, at venstrefløjen ikke har kunnet opbygge sin alliance i de brede lag af befolkningen uafhængigt af de politiske partier. Man har ikke været dygtig nok til at forstå betydningen af de kvalitative samfundsmæssige og kulturelle problemer, som franskmændene er blevet stadig mere optaget af i de senere år.

For Ellenstein ligger fremtiden i en fornyelse af venstrefløjen og en omdannelse af kommunistpartiet, der kan give en fuldstændig omstruktureret solid og slagkraftig venstreunion, der støtter sig mere direkte på bevægelser med et kvalitativt mål, som f.eks. økologister og feminister.²⁵

---

23) Le Monde, 27. april 1978.

24) Le Monde, 27. april 1978.

25) Information, 23. juni 1978, interview med Ellenstein af Marit Notaker.

Venstreunionen, som den udfoldede sig fra 1972 til 1978, er et definitivt afsluttet kapitel. Den ukritiske entusiasme, som den skabte hos mange, er forsvundet. Ved at bryde unionen, efterlod PCF de millioner af mennesker uden for partiet, der havde håbet på en venstreregering, i forvirring og apati, og mindskede derved også muligheden for en folkelig mobilisering for radikale krav - efter valget.

Mistilliden er blevet udviklet imellem PCF og PS, og i hvert parti imellem ledelse og medlemmer.

Ledelserne i de to partier befinder sig i en ubehagelig situation. De kan udveksle beskyldninger, hvilket der altid vil være baggrund for. Men PCF har ingen alternativ politik til en alliance med PS. Og PS kan ikke på nuværende tidspunkt indgå i et forhold til nogle af parterne i den herskende majoritet, uden at risikere tabet af den vælgermæssige indflydelse, partiet har opnået, samtidig med en åben splittelse af partiet.

Begge partier står midt i og over for store indre problemer, hvis konkrete forløb og evt. løsning vi endnu ikke kender.